

พื้นที่ชุ่มน้ำ คืออะไร?

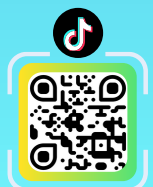

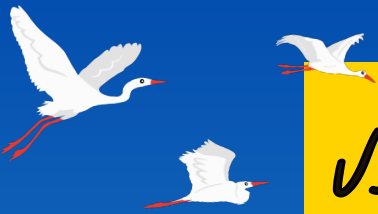
คำจำกัดความตามอนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (ในมาตรา 1.1 และมาตรา 2.1 ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ) กล่าวว่า “พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) หมายถึง ที่ลุ่ม ที่ราบลุ่ม ที่ชื้นแฉะ พรุ แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขัง หรือน้ำท่วมอยู่ถาวร และชั่วคราว แหล่งน้ำนิ่ง น้ำไหล น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงชายฝั่งทะเล และที่ทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร”

กรมทรัพยากรน้ำ
สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 6

จัดทำโดย สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 6 ส่วนอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่ 1 ปราจีนบุรี
ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี 25000 เบอร์โทร. 0 3721 3638-9

ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย

แบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก

พื้นที่ชุ่มน้ำในแผ่นดิน
(Inland Wetlands)

พื้นที่ชุ่มน้ำทางทะเล และชายฝั่งทะเล
(Marine and Coastal Wetlands)

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น
(Human-made Wetlands)

แหล่งน้ำไหล (Riverine) ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร ลำคลอง ลำห้วย ที่มีน้ำไหลตลอดปี หรือน้ำไหลบางฤดู หาดแม่น้ำ สันทราย และหมายรวมถึงที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำ เช่น ทุ่งหญ้า ป่าพรุ

ทะเลสาบหรือบึง (Lacustrine) แหล่งน้ำขนาดใหญ่ หรือพื้นที่ที่มีน้ำขังตลอดเวลา มีความลึกมากกว่า 2 เมตร และมีพืชน้ำน้อยกว่าร้อยละ 30 ของผิวน้ำ เช่น ทะเลสาบ บึง

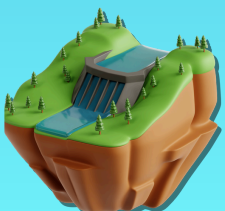
ที่ลุ่มชื้นแฉะ หรือ หนองน้ำ (Palustrine) ได้แก่ พื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังอยู่ตลอดเวลา หรือบางฤดู มีความลึกไม่เกิน 2 เมตร และมีพืชน้ำปกคลุมมากกว่าร้อยละ 30 ของผิวน้ำ ได้แก่ ที่ลุ่มชื้นแฉะ ที่ลุ่มสนุ่น หนองน้ำขับ ที่ลุ่มน้ำขัง เป็นต้น

ทะเล และชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal) เป็นบริเวณที่ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสน้ำจากแม่น้ำ เช่น ทะเลสาบน้ำเค็มหรือน้ำกร่อย หาดทราย แนวปะการัง และชายฝั่งทะเลที่เป็นหิน รวมทั้งเกาะในทะเล ฝาทินริมทะเล เป็นต้น

ปากแม่น้ำ หรือ ชะวากทะเล (Estuarine) เป็นบริเวณที่แม่น้ำและทะเลมาบรรจบกัน มีความเค็มอยู่ระหว่างน้ำทะเลและน้ำจืด เช่น ดินดอนสามเหลี่ยม ที่ราบลุ่มน้ำขึ้นถึง ป่าชายเลน หาดโคลน หาดเลน แหล่งหญ้าทะเล เป็นต้น

แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-made) ได้แก่ นาข้าว นาเกลือ บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ชลประทาน ทางระบายน้ำ อ่างเก็บน้ำ สระน้ำ บ่อบำบัดน้ำเสีย บ่อพักน้ำ คลองที่ขุดขึ้น บ่อเติมอากาศ รวมถึงเขื่อนหินปูนและระบบอุทกวิทยาใต้ดินที่มนุษย์สร้างขึ้น

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ

(Ramsar Convention)

เป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาล ในการสร้าง
ความร่วมมือระหว่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อ
ให้เกิดการอนุรักษ์และยับยั้งการสูญเสีย
ของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก โดยให้มีการจัดการ
เพื่อประโยชน์อย่างชาญฉลาด

พันธกรณีที่สำคัญของอนุสัญญาฯ

- ภาคแต่ละประเทศต้องคัดเลือกพื้นที่ชุ่มน้ำที่
เหมาะสมในประเทศของตน อย่างน้อย 1 แห่ง
ตามเกณฑ์ที่กำหนด บรรจุใน "ทะเบียนรายชื่อ
พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ"
และส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีอยู่ใน
ทะเบียนด้วย
- ภาคแต่ละประเทศต้องกำหนดและวางแผน
การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ
อย่างชาญฉลาด
- ภาคแต่ละประเทศสามารถปรึกษากับภาคอื่น ๆ
เกี่ยวกับการดำเนินงานของอนุสัญญาฯ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ตามพรมแดน
ระหว่างประเทศที่ใช้ทรัพยากรร่วมกัน
- ภาคแต่ละประเทศต้องสนับสนุนเงินช่วยเหลือ
แก่อนุสัญญาฯ โดยจำนวนเงินช่วยเหลือของ
แต่ละประเทศกำหนดตามกฎหมายเกณฑ์ของ
องค์การสหประชาชาติ และมติการประชุม
สมัชชาภาค อนุสัญญาฯ

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือ อนุสัญญา
แรมซาร์ (Ramsar Convention)
ตั้งตามชื่อสถานที่จัดการประชุมเพื่อรับรอง
อนุสัญญาครั้งแรก เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2514 (ค.ศ. 1971)
ณ เมืองแรมซาร์ สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

อนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. 2518
(ค.ศ. 1975) และเพื่อให้เกิดความตระหนักถึง
คุณค่าความสำคัญ ของพื้นที่ชุ่มน้ำ
จึงกำหนดให้วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็น
วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก (World Wetlands Day)

สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของไทย

ประเทศไทย มีพื้นที่ชุ่มน้ำ เนื้อที่รวมอย่างน้อย 36,677 ตารางกิโลเมตร
หรือ 22,923,125 ไร่ คิดเป็น 7.5% ของพื้นที่ประเทศไทย โดยแบ่งเป็น คลอง ห้วย ลำธาร แม่น้ำ บึง
ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ หนองน้ำ ที่ลุ่มชื้นแฉะ ทะเล ชายฝั่งทะเล และปากแม่น้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ แรมซาร์ไซต์ (Ramsar Site) 15 แห่ง
พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญของประเทศไทย ระดับนานาชาติ 69 แห่ง ระดับชาติ 47 แห่ง

ความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ

ด้านวัฒนธรรม พื้นที่ที่มีคุณค่าทางจิตใจและความเชื่อ การนันทนาการและการพักผ่อน การท่องเที่ยว แหล่งขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม

ด้านการเป็นแหล่งผลิต แหล่งทำการประมง และสัตว์น้ำอื่น ๆ แหล่งผลิตเนื้อไม้ อาหารสัตว์ แหล่งทรัพยากรพันธุกรรม แหล่งผลิตน้ำท่า เพื่อการอุปโภค-บริโภค แหล่งสมุนไพร/ยารักษาโรค แหล่งพลังงาน (ไฟฟ้าพลังน้ำ)

ด้านการควบคุม การเก็บคาร์บอน การกรองสารพิษ การควบคุมการไหลของน้ำ การบรรเทาน้ำท่วม การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง และการย่อยสลายของเสีย

คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ

“คุณค่าโดยรวมของพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งน้ำ กักเก็บน้ำฝนและน้ำท่า ป้องกันน้ำเค็ม มิให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน ป้องกันชายฝั่งพังทลาย ดักจับสารพิษ ดักจับตะกอนและแร่ธาตุ เป็นแหล่งทรัพยากรและผลผลิตธรรมชาติ เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์พืชและสัตว์ มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ”

พรุควนขี้เสียน พัทลุง

พรุควนขี้เสียน

ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
จ.พัทลุง มีพื้นที่ประมาณ 3,085 ไร่

ประชาชน 4-5 รจากการเล่น

Ramsar Site

เป็นที่รู้จักทั่วโลก ในการเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่กักเก็บน้ำฝน น้ำท่า การดักจับสารพิษ และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หลบภัย สืบพันธุ์ วางไข่ อนุบาล ของนกและสัตว์น้ำ

จังหวัดเป็นที่รู้จักทั่วโลก ในการเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์จะนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศ และโดยเฉพาะการเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site)

เป็นที่รู้จักทั่วโลก ในการเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ และช่วยลดอุณหภูมิ

ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่ ที่ได้รับการยกย่องจากคนทั่วโลก

สามารถเชื่อมโยงให้เกิด Value chain ทางเศรษฐกิจ เช่น การท่องเที่ยว เกิดการกระจายรายได้ ไปสู่ชุมชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในพื้นที่และในภาพรวมของประเทศ อันเป็นผลจากการที่ Ramsar site ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ

ได้รับการจัดอันดับความสำคัญของงบประมาณสูงขึ้นมากกว่าพื้นที่ทั่วไป เพราะพื้นที่ Ramsar Site ตามอนุสัญญาแรมซาร์ เมื่อมาอยู่ในระดับความสำคัญระหว่างประเทศ การป้องกันดูแลทรัพยากรจะได้รับความใส่ใจมากขึ้น

เป็นแหล่งสมุนไพร เป็นแหล่งสันถนาการและการเรียนรู้ที่สำคัญ

การอนุรักษ์พื้นที่แคว่งน้ำ แคว-พื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน พืชและสัตว์ ทั้งทางระบบนิเวศและสังคมในระดับท้องถิ่นที่สืบต่อกันมาหลายชั่วชีวิตคน ปัจจุบัน พื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม โดยเฉพาะปัญหาการตื้นเขินและวัชพืชที่ขึ้นปกคลุมทำให้ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้งและรองรับน้ำในช่วงฤดูฝนได้ ตลอดจนถูกบุกรุกจากชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตร ที่อยู่อาศัย จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยาและระบบนิเวศ **ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่**

กรมทรัพยากรน้ำ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการกิจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งด้านการบริหารจัดการพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟู เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนจึงได้จัดทำหลักเกณฑ์และกรอบแนวทาง ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำตามมติคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนี้

1. เพื่ออนุรักษ์ พื้นที่ระบบนิเวศของแหล่งน้ำ และแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

2. เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค และการเกษตรในฤดูแล้ง

3. เพื่อการบริหารจัดการและบรรเทาปัญหาอุทกภัย โดยควบคุมระดับน้ำด้วยอาคารบังคับน้ำ

4. เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อผลิตประปาให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตลอดปี

5. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงระบบนิเวศ

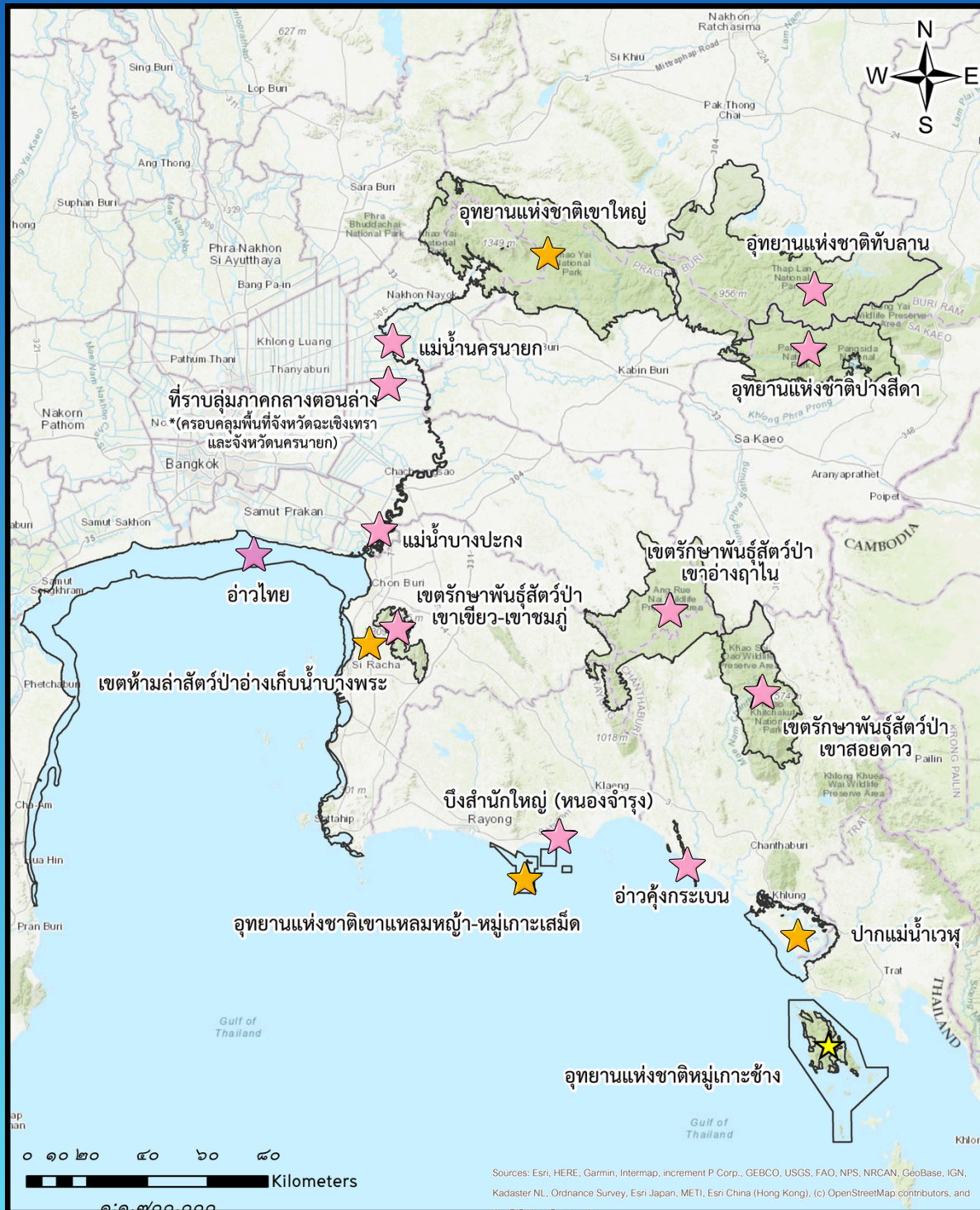

6. เพื่อป้องกันการบุกรุกเข้าครอบครองเพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands)

ในพื้นที่สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 6

- ★ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ
- ★ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ

การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด (Wise Use)

พื้นที่

อนุรักษ์
คุ้มครอง

ใช้อย่าง
คุ้มค่า

“การใช้ประโยชน์ พื้นที่ชุ่มน้ำและทรัพยากร
ในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างฉลาด ถูกต้อง เหมาะสม
กลมกลืนกับธรรมชาติ จะนำไปสู่การรักษา
พื้นที่ชุ่มน้ำให้คงอยู่ ช่วยให้ชุมชนและสังคม
ได้รับประโยชน์ต่อไปในอนาคต”

การใช้น้ำจากพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อกิจกรรมโดยรอบ

- ใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่ามากที่สุด หรือไม่สูบน้ำมาใช้ในปริมาณที่มากเกินไป
- ร่วมกันกำหนดปริมาณน้ำสูงสุดที่จะนำมาใช้แต่ละปี กำหนดผู้ใช้น้ำและขนาดพื้นที่ทำการเกษตร
- แสวงหาแหล่งน้ำอื่น ๆ ที่เหมาะสมเพื่อเป็นทางเลือก
- ผลาณผลประโยชน์ระหว่างผู้ได้ประโยชน์และผู้เสียประโยชน์อย่างเป็นธรรม

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรประมง

- ใช้ประโยชน์ทรัพยากรประมงควบคู่กับการอนุรักษ์ และใช้เครื่องมือประมงที่เหมาะสม
- ร่วมกันกำหนดชนิด ประเภท จำนวนเรือ และจำนวนชาวประมง
- ร่วมกันกำหนดแนวทางการทำประมงควบคู่กับกิจกรรมการอนุรักษ์
- ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบอย่างเคร่งครัด และสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในพื้นที่

การใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม

- รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่ในสภาพสมบูรณ์
- หลีกเลี่ยงกิจกรรมทำลายทรัพยากรในพื้นที่ ส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์
- กำหนดเส้นทาง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

การใช้พื้นที่ภายในและโดยรอบพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

- กำหนดขอบเขต และขนาดพื้นที่ให้ชัดเจน กำหนดแนวทางการเพิ่มหรือขยายพื้นที่
- กรณีใช้พื้นที่รอบ ๆ ควรปลูกเฉพาะฤดูแล้ง ไม่ทำตลอดทั้งปี
- ไม่ใช้สารเคมี หรือสิ่งที่จะทำให้เกิดการตกค้างและเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม
- ระมัดระวังการแพร่ระบาดของโรคปลาและปรสิตต่าง ๆ
- หลีกเลี่ยงการนำชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่